

חולון עיר ידידותית גיל
תכנית אב אסטרטגית, ותוכנית יישום
אפריל 2014

כפיר ויצמן, 2014, מתוך התערוכה: "ישראל יוצאת לפנסיה" התחרות השנייה לקריקטורה הומוריסטית ע"ש פרידל שטרן ז"ל, וזיאון הישראלי לקריקטורה ולקומיקס, חולון

חברת "חולון עיר ידידותית גיל- תכנית אב אסטרטגית, ותוכנית יישום" נערכה על ידי צוות התכנון העירוני לתוכנית האב לאזרחים ותיקים:

- עו"ס טובה בר לב- מנהלת האגף לשירותים חברתיים
- ד"ר תמר שרויטמן מנהלת האגף לתכנון אסטרטגי
- ד"ר רינת בן נון- מתכללת תחום אזרחים ותיקים
- עו"ס ורד גורן- ראש צוות השרות לאזרח הוותיק חולון

דבר ראש העיר מר מוטי ששון ומנכ"לית עיריית חולון גב' חנה הרצמן

תושבי חולון הוותיקים הם אנשי עמל ואידאולוגיה, שלקחו חלק פעיל בהקמת המדינה, בהגנה עליה ובביסוסה הכלכלי, החברתי והערכי. אנשים יקרים אלה נלחמו במסגרת כוחות הביטחון, עבדו כל חייהם במקצועות שונים וכמשרתי ציבור וגידלו דורות צעירים של אזרחים למופת במדינת ישראל. שכבה הגיל המכובדת הזו מהווה כיום כחמישה עשר אחוז מתושבי העיר ובשנים הקרובות ילך משקלה ויעלה.

האזרחים הוותיקים של חולון נמצאים בכל העיר: הם מתגוררים בשכונות הוותיקות כמו באלה החדשות; הם ממלאים את מוסדות התרבות, את המרכזים הקהילתיים ואת מועדוני הספורט והפנאי. הם מתנדבים במגוון תחומים כגון במערכת החינוך, בעמותות השונות, במערכות הביטחון ובספורט. כקבוצה חברתית הם מעדיפים לבלות, ללמוד ולקנות בתוך העיר חולון ולכן הם בעלי השפעה גדולה על הכלכלה המקומית ועל פיתוח השירותים לכל הגילאים.

דבר מנהלת האגף לשירותים חברתיים, גב' טובה בר לב

עיריית חולון נרתמה למשימה של קידום תוכנית האב לאזרחים ותיקים על מנת לאפשר לתושבי העיר הוותיקים להמשיך ולהתגורר בעירם בבטחה וליהנות בה ממגוון אפשרויות תעסוקה ופנאי, כשהם מוקפים בבני משפחתם, בשכניהם ובקהילה תומכת. בכוונתנו לתמוך ולסייע לתושבינו הוותיקים להמשיך ליהנות מחייהם בעיר חולון על ידי פיתוח סביבה חברתית ופיסית נוחה להם וליצור עיר רב דורית, המוקירה את תרומתם וניסיונם של וותיקיה.

מפגש תושבים וותיקים בתהליך התכנון עם הנהגת העיר

תוכן עניינים

5	תקציר מנהלים	1.
6	מבוא	1.1
	שגיאה! הסימניה אינה מוגדרת.	1.2
6	תהליך העבודה	1.3
7	שלבי העבודה התכנונית בחולון	1.4
8	חולון: מאפיינים מרכזיים ודילמות	2.
8	העיר חולון	2.1
10	טיפוסים ותיקים בחולון	2.2
13	דילמות ואתגרים בפיתוח שירותים לוותיקים בחולון	2.3
15	האסטרטגיה העירונית	3.
15	חזון, מטרות, ערכים ועקרונות מנחים	3.1
18	קווים אסטרטגיים, מטרות ויעדי עבודה	3.2
33	מדדים ובקרת התוכנית	4.
33	רקע	4.1
33	מדדי בקרה לפי קווים	4.2

1. תקציר מנהלים

מסמך זה הוא המשכו של תהליך תכנון עירוני בנושא אזרחים ותיקים בחולון. בתהליך השתתפו עובדי עירייה, חברות הבת ונציגי ציבור אשר עוסקים בתחום אזרחים ותיקים באופן ישיר ועקיף. כל זאת במטרה לפתח גישת שירות ופעולה חדשניים כלפי קהל היעד של אזרחים ותיקים. תהליך התכנון הובל במשותף על ידי צוות תוכנית חיים בגיל מטעם המשרד לאזרחים ותיקים וצוות התכנון העירוני.

המסמך מורכב משלושה חלקים:

1. **החלק הראשון** (כולל את הפרקים - 1: מבוא, 2: חולון: מאפיינים מרכזים) מציג את מתודולוגית
2. **החלק השני** (כולל את פרק 3: האסטרטגיה העירונית, קווים אסטרטגיים) מציג את האסטרטגיה העירונית בנושא אזרחים ותיקים, אשר התפתחה ועוצבה במהלך התכנון, כולל: חזון התוכנית, מטרות, ערכים ועקרונות מנחים. בעקבות פיתוח תפיסת התכנון. כולל ארבע קווים אסטרטגיים:
  - **קו 1:** להתבגר במקום Aging in place
  - **קו 2:** קידום ראייה בין גילאית ובין – תחומית
  - **קו 3:** אזרחות ותיקה פעילה Pro-Active Senior citizen:
  - **קו 4:** פיתוח מערך שירותים חדשני בהתאם למאפייני האזרחים הוותיקים.כל קו אסטרטגי נבחן בהתאם לצורך ונפרט למטרות ויעדים למימוש.
- היעדים למימוש נבחנו בתהליך מקביל, על ידי צוות עירוני רחב שבחן את הצורך, השימויות, וההתאמה של היעדים השונים שהועלו במהלך התוכנית לאסטרטגיית התוכנית והעיר חולון בכלל. (ראה נספח מפתח להערכת פרויקטים בתוכנית האב לאזרחים ותיקים).
3. **החלק השלישי** (פרק 4- מדדים ובקרת התוכנית) מציב מדדים לבחינת התקדמות יישום התוכנית.

מועדון פינת חן מרכז קהילתי לזרוס

1.1 מבוא

בתחילת שנת 2011 יזמה מנכ"לית עיריית חולון, הגב' חנה הרצמן תוכנית אב לאזרחים ותיקים בחולון. במקביל נבחרה חולון לאחת מעשרת היישובים, שנטלו חלק בפיילוט התכנית "חיים בגיל". התכנית, ביוזמת המשרד לאזרחים ותיקים מקדמת הערכות יישובית כוללת לאוכלוסיית האזרחים הוותיקים. מהלך זה מכוון לפיתוח איכות החיים הכוללת של האזרח הוותיק בשגרת החיים היישובית. התכנון בחולון החל בחודש מאי 2011 ובמהלכו נאספו נתונים מקיפים ונערכו דיונים בפורומים וצוותי עבודה מגוונים, תהליכים אלה הניבו את תכנית אב המתוארת במסמך זה.

1.2 תהליך העבודה

בתכנון היישובי נטלו חלק עובדי העירייה, חברות בת וארגונים נוספים הפועלים בעיר. מסגרות עבודה אלו נבנו במהלך תהליך התכנון.

המסגרות שהוקמו במסגרת העבודה התכנונית בחולון:

1. **צוות ניהול עירוני:** הצוות כלל את מנהלת האגף לשירותים חברתיים, עו"ס טובה בר לב, מנהלות השירות לאזרח הוותיק, עו"ס ורד נתנאל ועו"ס ורד גורן, מנהלת היחידה האסטרטגית, ד"ר תמר שרויטמן וד"ר רינת בן נון, מת"י התוכנית ומתכללת תחום אזרחים ותיקים בעיריית חולון.
2. **פורום התכנון-** פורום זה הורכב מנציגים ממחלקות העירייה וגופיה, אזרחים ותיקים ובעלי עניין נוספים. הצוות התכנס לעיבוד הנתונים והגדרת הסוגיות המהותיות לתכנון, וממנו נגזרו צוותי העבודה לתכנון.
3. **צוותי חלופות-** בהתאם לסוגיות הוקמו ופעלו בעיר 4 צוותים: צוות פיתוח והתאמת שירותים עתידיים, צוות הון חברתי והכלה, צוות רווחה כלכלית וצוות סביבה פיסית שהתכנס בשלבים מאוחרים יותר של התכנון (ראה בהמשך).
4. **תושבי העיר** – מלבד שותפות של הציבור הרחב בסקר שבוצע בחולון, התקיים מפגש של שיתוף ציבור האזרחים הוותיקים בתחילת התהליך. במפגש השתתפו כ- 180 אזרחים ותיקים, שחלקם הפך יותר מאוחר לשותף בתהליכים המתקדמים יותר של התכנון והיישום.
5. **צוותי התייעצות עומק לתכנון היישום** לאחר גיבוש האסטרטגיה, פעלו בעיר צוותי משימה ממוקדים לאיתור חלופות חדשניות בשני נושאים מרכזיים: הרחבת ההתנדבות ומיסוד מנגנון עירוני שניהם כנגזרות של האסטרטגיה למימוש. כל נושא לווה על ידי צוות מומחים. בנוסף, צוות סביבה פיזית פעל כבר באוריינטציה לתכנון יישום (המלצות מדיניות תכנון).

1.3 שלבי העבודה התכנונית בחולון

2. חולון: מאפיינים מרכזיים ודילמות

2.1 העיר חולון

1. כללי

העיר חולון ממוקמת בחלקו הדרומי של ממטרופולין דן, בסמוך לערים: תל אביב, ראשון לציון ובת-ים. מיקומה בסמוך לליבת גוש דן ועל צומת נתיבים ארצי יוצרים נגישות גבוהה לשירותים מחוץ לעיר, ומנגישה את שירותי העיר לתושבי הערים השכנות.

בסוף 2010 מנתה אוכלוסיית העיר 181.5 אלף תושבים, רוב האוכלוסייה בחולון היא חילונית, בעלי מדדי תעסוקה גבוהים מהממוצע הארצי. לאורך שנים היוותה חולון כעיר לינה לאנשי עמל שעבדו בחולון ובמטרופולין. אולם בעקבות רפורמות עירוניות חדשניות הפכה חולון ל"עיר הילדים", ועם מערך מבני תרבות ייחודים ברמה מקומית וארצית הכולל את מוזיאון הילדים, מוזיאון העיצוב, המדיטק, תיאטרון חולון והמרכז הישראלי לאמנות דיגיטלית.

בנוסף פועלת בעיר מערכת תרבות ופנאי הכוללת מרכזים קהילתיים, מתקני ספורט ומתקני תרבות ומחול.

מבחינה כלכלית וחברתית עדיין קיימים פערים בינות שכונות העיר, בעיקר בין החגורה המערבית לבין יתר השכונות בעיר.

2. פרופיל האזרח הוותיק בהווה ובעתיד

האזרח הוותיק בהווה

בשנת 2010 מספר התושבים בני 65+ בחולון היה 27,115,

העיר מדורגת במקום ה-13 במדד הזקנה בהשוואה לשאר הישובים בישראל עם 14.6% אזרחים ותיקים כאשר משקל הגילאים הבוגרים בחולון גבוה מהממוצע הארצי: כ-50% מבני 65+ הם בני 75+. אוכלוסיית הוותיקים בחולון מגוונת מבחינה כלכלית: כ-50% מתושבי חולון הוותיקים הם ברמה כלכלית בינונית ומעלה, ו-23% ברמה כלכלית נמוכה מאוד כאשר במדדי ההכנסה הנמוכים יש רוב לנשים. מבחינת ההשכלה, אחוז תושבי חולון הוותיקים שלמדו מעל 13 שנות לימוד (על פי נתוני מפקד 2008), הוא 27.7% (בהשוואה לנתון הארצי של 34%). רק 12% מהאזרחים הוותיקים דיווחו כי הם מעוניינים לעבוד בשכר.

54% מקרב התושבים הוותיקים נולדו בישראל ו-74% מתוך האזרחים הוותיקים מגדירים את עצמם כחילוניים. ההשכלה מתייחסת לכלל האוכלוסייה.

רוב האזרחים הוותיקים חשים עצמאיים לחלוטין בפעילות היומיומית שלהם, עצמאות זו דווחה גם בקרב אלו אשר דיווחו על מגבלת ניידות.

43% מהמשיבים הוותיקים עוסקים בפעילות ספורט.

שיעור ההשתתפות בפעילות במסגרת מאורגנת בקרב האזרחים הוותיקים היא כ- 40%, אך שיעור דומה היו רוצים יותר פעילות מסוג זה. כמחצית מהמבוגרים שבעי רצון ממגוון הפעילויות המאורגנות בישוב. כ- 30% מהוותיקים ציינו כי הם לוקחים חלק בפעילות התנדבותית, ו-17% נוספים מעוניינים בכך. נראה כי קיים גרעין לא קטן של אזרחים ותיקים הרוצים להיות פעילים ציבורית והתנדבותית בעיר.

קיים פלח גדול של מבוגרים החשים בדידות ו/או חוסר באדם אליו ניתן לפנות (סה"כ כ- 30% מן הוותיקים וכ- 40% מהדור הבא). המשתנה המסביר החזק ביותר לתחושה זו הוא מצב משפחתי. בניתוח משפחתי רחב יותר, עולה כי ל-25% מהאזרחים הוותיקים יש ילדים המגוררים איתם או במרחק הליכה, כשליש נוסף – במרחק נסיעה של עד חצי שעה (חלקם מחוץ לחולון) והיתר במרחקים גבוהים יותר (כ- 40 אחוז).

סקר "חיים בגיל" מצא, שכ- 90% מהאזרחים הוותיקים משתמשים בטלפון סלולרי, וכ- 75% משתמשים במחשב. נתון גבוה ביחס לממצאי ניתוח 27 ישובים בסקר חיים בגיל (81% ו 55% בהתאמה). הפעולות הנפוצות במחשב הן שימוש באינטרנט, דוא"ל ומנועי חיפוש. כ- 60% מן האזרחים הוותיקים מעוניינים להרחיב את הידע שלהם בכל הקשור לטכנולוגיה.

האזרח הוותיק- תחזית ומאפייני "הדור הבא"

עד שנת 2020 יצאור אוכלוסיית בני 65+ תאיצ לכדי 16% עד 17% מתושבי העיר¹.

הדור הבא, בעוד 5 שנים, יוסיף כ- 5,000 אזרחים ותיקים חדשים למכלול התושבים הוותיקים בחולון. כאשר בשנת 2025 מספר התושבים שיוגדרו אזרחים ותיקים יעלה משמעותית וכמעט יכפיל את עצמו.

בהשוואה לדור הנוכחי, הדור הבא (גילאי 55 עד 65), מפוזר יותר ברחבי העיר, משכיל מעט יותר, פחות חילוני (54%) עם שיעור גבוה יותר של ילידי הארץ (70%).

הדור הבא מבלה יותר במרכזי קניות (38%) ופחות בפעילויות העשרה (19%). באופן טבעי אחוז הנמצאים בפנסיה נמוך משמעותית בדור הבא (32%) מאשר בקרב האזרחים הוותיקים (86%). מה שמעיד על גמלאים רבים בגילאים אלו של 55 - 64. לעומת זאת שיעור הלא מועסקים המעוניינים לעבוד עולה במעט מ- 12% בקרב האזרחים הוותיקים ל- 15% בקרב הדור הבא.

כ- 24% מהדור הבא ציינו כי הם לוקחים חלק בפעילות התנדבותית, שיעור נמוך מדור הוותיקים, אולם מספר המעוניינים בכך ושאינם מתנדבים כיום, הוא 17%- זהה לדור הוותיקים. כ- 37% מעוניינים בפעילות במסגרת ציבורית יחד עם 10% שכבר פעילים כיום. כ-53% אינם מעוניינים להשתתף בפעילות ציבורית אחוז דומה (48%) בקרב הוותיקים.

¹ פרופיל יישובי

*כל הדמויות המופיעות כאן הן פיקטיביות לאמרי. אולם הן מייצגות מאוון רב
 של אנשים ותיקים בחולון*

מטרת הצגת הטיפוסים היא להמחיש את הטרוגניות קבוצת הותיקים בחולון, מאפייניהם, הצרכים שלהם והדילמות העירוניות בפיתוח שירותים עבור כל דמות בנפרד ולכולן ביחד.

בני הלוואי רדאי, יפה (65) ונחמיה (69) תל אביב

בני הזוג ילדי חולון, נולדו למשפחות עולים בתל אביב. נחמיה, חרט מומחה, ממשיך לעבוד בחצי משרה באזור התעשייה בחולון, ויפה שעבדה כעוזרת גנת עוזרת כיום כבגידול נכדיה. יפה פעילה מאוד. בחוגים והתנדבות. נחמיה לעומת זאת מעדיף להישאר בבית. בני הזוג חיים בחסכנות ומצליחים לחיות חיים טובים בחוג משפחתם ובתוך העיר. חלומות יקרים יותר אינם אפשריים. כך למשל צריכה יפה לעבור טיפול שיניים יקר אשר יחייב אותם לקחת הלוואה ולחרוג מעט מהתקציב המאוזן שלהם.

- מספר התושבים בני 60 עד 69 בחולון הוא 18,155 איש ואישה.
- תמהיל מצבם הכלכלי של הותיקים בחולון הוא: 50% במצב בינוני פלוס, 23% נתמכים בגמלות ביטוח לאומי, וכ- 27% במצב בינוני מינוס – ללא השלמת הכנסה או זכאות להנחות שונות.

זהבה (75) וחיה (77) אלאמות, חברות באוצרון אלאים באסי כהן

זהבה ילידת בולגריה ופלורה ילידת טוניס שכנות בג'סי כהן שנים רבות, אולם הן נעשו חברות טובות רק לאחר המפגש במועדון הגמלאים.

זהבה התאלמנה לפני כשנתיים, והגיעה למועדון לבקשת ילדיה. זהו המקום החברתי והתרבותי הראשון אליו היא נחשפה בעשור האחרון. פלורה התאלמנה לפני כ-10 שנים והגיעה למועדון לאחר שנפצעה בתאונת דרכים. החברות חיות מגמלת הזקנה ופנסיה זעומה של בעליהן. ההיכרות ביניהן הפיכה בהן אומץ והן מחפשות אפשרויות בילוי והעשרה בעיר בעלות מינימלית. אולם היציאה מהשכונה התגלתה כבעיה בשל מחסור בתחבורה ציבורית למרכז העיר או למוקדי בילוי בראשון לציון או בתל אביב. בחולון כ-13 מועדונים חברתיים של רשת קהילה ופנאי, בהם משתתפים כ-10000 גמלאים.. מרבית באות המועדונים הן נשים בנות +75, תושבות השכונה, עבור מהווה המועדון בית שני ומרכז חייהם החברתיים.

שמואל כהן (82) ניצול שואה, אגף המרותק לביתו

שמואל נולד ברומניה, שרד עם אחיו הצעיר את השואה. עלה לישראל כנער, שירת בצבא, ועבד בתעשייה הצבאית

בתקופת שירותו הצבאי נישא לרבקה, גם היא פליטה מרומניה, בני הזוג התגוררו כל חייהם בשכונת אגרובנק. הקימו משפחה בת שלושה ילדים. בת אחת מתגוררת סמוך להוריה בחולון

שמואל התאלמן בגיל 77 ושנתיים לאחר מכן עבר אירוע מוחי קל. מאז הוא מסתגר בביתו. ההסתגרות בביתו, נטול חברה ופעילות גופנית הביאו לירידה חדה ברמת התפקוד הגופני והמנטלי.

• בשנת 2010 התגוררו בחולון כ-13,000 אזרחים ותיקים מעל גיל 75. מהם כ-3,200 ניצולי שואה. אולם מוכרים לרווחה רק כ-600 איש.

• כ-3,000 איש מוגדרים כותיקים המרותקים לביתם. ניתן להעריך שיש עוד כאלף לפחות שאינם פונים

אתי (67) ויורם (72) דויד, מקריית אילון

בני הזוג עברו לשכונת קריית אילון ממצפה בגליל בעקבות בתם. יורם היה רופא בבית החולים בצפת ואתי ניהלה בית ספר במועצה האזורית.

בני הזוג חיו ברמת חיים טובה, נסעו לחו"ל ונהנו מהקרבה למקומות תרבות בתל אביב. וטיפול בנכדיהם בצהרים.

לאחרונה חלה ירידה חדה במצבו המנטלי של יורם. הוא נוטה לשכוח דברים רבים. הוא נעשה רגוז ועצבני. למרות הסימנים הברורים של מחלה דמנטית, אתי מסרבת לקחת את בעלה לאבחון.

ילדיהם מרגישים חסרי אונים מול הדרדרות מצבו של אביהם ונבוכים מול התנהגותה המדחיקה של אמם.

מנתונים שנאספו באגף לשירותים חברתיים, מעורך כי 25% מזכאי גמלת

סיעוד (כ-7,000 איש) נמצאים בשלבים שונים של ירידה קוגניטיבית או מוגדרים כתשושי נפש. ניתן

להעריך כי בעיר חולון לבדה מתמודדות, בכל זמן נתון כ-2,000 משפחות עם מחלת האלצהיימר ומחלות דמנטיות נוספות.

יוליה (60) ואמה רעיה (86) קריית שרת מלכת.

יוליה ואמה רעיה עלו לישראל בשנת 1990. מאז היא מגדלות את שני בניה של יוליה לבדן. יוליה עובדת בבנק הפועלים בתל אביב. היא יכולה לפרוש מעבודתה עוד כשנה, אולם היא שוקלת את צעדיה. מצד אחד היא חוששת מירידה ברמה הכלכלית ולכן חשה שעליה להמשיך לעבוד כל עוד היא יכולה, אולם היא מרגישה שחוקה מעבודתה בבנק ורוצה מאוד לפתוח פרק חדש בחייה. יש לה צורך פנימי לשוב ולפתח צד אומנותי שהיה חלק מחייה לפני העלייה לישראל, אולם אין לה מושג מה והיכן.

רעיה מאז שנכדיה התגייסו מרגישה ירידה חדה בחדות הראיה וההבנה וקשה לה מאוד לנוע לאורך זמן. חברותיה מעמיגור נפטרו והיא מבלה את רוב זמנה בביתה ובספסל לפני הבית.

- **אזרחים ותיקים בודדים** (חד הוריים, רווקים וגרושים). בבחינת נתוני ארנונה נמצא שבגילאים 60-64 יותר כ-43% מהכתובות הן של מבוגרים בודדים.
- משקל העולים בשכונות: קריית שרת מזרח-30%, בג'סי כהן 35%, נאות רחל 24% ואגרונק 22%.

אבנר מנחם (78) פצ'י חברת, מרכז הצ'י

אבנר ורעייתו צילה מתגוררים בנאות שושנים. בסמוך למועדון בריזה בו הם מנויים. לאחר פרישתו הצטרף אבנר לארגון גמלאי התעשייה האווירית, ונבחר לוועד ארגון הגמלאים. הוא עוסק בייזום והפעלת שירותים לחבריו, בהם טיולים, מפגשים חברתיים, מועדון צרכנות ועזרה הדדית.

הפעילות החברתית-ניהולית גורמת לו סיפוק רב ובונה לו שם של פעיל חברתי בעיר. לאחרונה חלה ירידה במצב הבריאותי של צילה אשתו, דבר המאלץ את אבנר לקחת חלק גדול יותר בטיפול בנכדיו (אותם הוא אוהב מאוד) על חשבון פעילותו הציבורית.

- בחולון פועלים מספר ארגוני גמלאים גדולים המענקים לחברייהם שירותי חברה, פנאי ועזרה הדדית ובכך מהווים דוגמה לרשת חברתית

2.3 דילמות ואתגרים בפיתוח שירותים לוותיקים בחולון

מגמות דמוגרפיות

נתוני פרופיל העיר חולון מראים שהעיר מאופיינת באחוז גבוה של תושבים מעל גיל 65+. אוכלוסיית התושבים הוותיקים צפויה לגדול, בשנים הקרובות, גם במספר מוחלט וגם במשקלה היחסי מתוך אוכלוסיית העיר.

אוכלוסיית ותיקים הטרוגנית

אוכלוסיית האזרחים הוותיקים בחולון מונה כ-30,000 איש. קבוצה זו מאופיינת בהרכב הטרוגני. כ-50% מהוותיקים מאופיינים ברמה כלכלית בינונית ומעלה, 25% מאופיינים כאוכלוסייה נזקקת שעיקר מחייתה מקצבאות ו-25% נוספים חיים מהכנסה נמוכה מרוב של מקורות עצמאים. כיום מחצית אוכלוסיית הוותיקים היא מעל גיל 75. אולם עם הגידול במספר הגמלאים החדשים צפוי ההרכב הגילאי להשתנות לרוב של בני פחות מגיל 75.

מבחינה גיאוגרפית יש פיזור רחב של האזרחים הוותיקים גם בשכונות שנחשבו עד כה ל"שכונות צעירות". מכלול השינויים הדמוגרפים והגיאוגרפים, מחייב הערכות מחדשת לאספקת השירותים לוותיקים בחולון מבחינת הרכבם, תחומי השירות והפיזור הגיאוגרפי שלהם.

נושאים מרכזיים שטופלו באמצעות צוותי עבודה לתכנון:

1. יצירת רשת נותני שירותים ואזרחים ותיקים

נושא ההון החברתי זוהה כבעל חשיבות ליצירת חיבורים בין האזרחים הוותיקים לשירותי העיר ובמעגל פנימי של נתוני השירותים.

2. פיתוח שירותים מותאמים למאפייני האזרחים הוותיקים

התייחסות לנושא זה צריכה להיעשות מתוך שתי מערכות שיקולים: הראשונה המאפיינים החדשים והמשתנים של האזרחים הוותיקים (בארץ ובחולון), השנייה היא הצורך ביצירת שותפויות בין המגזר הציבורי והמגזר הפרטי והאזרחי, ויצירת שיתופי פעולה בין מחלקות וגופים בעירייה וחברות הבת.

3. התאמת המרחב הציבורי לאזרחים הוותיקים

סוגיית התאמת המרחב הפרטי והציבורי לאזרחים ותיקים היא סוגיה רחבה שנוגעת במדיניות תכנון, הקצאות משאבים ועוד. תכנית המתאר לעיר ותכניות נוספות (כדוגמת תכנית אב לגני סיפור ותכנית אב לספורט) מהוות הזדמנות לשינוי מותאם אזרחים ותיקים כך שהזדקנותם בקהילה תתאפשר באופן מיטבי.

התאמת המרחב הציבורי לצרכי הוותיקים, במיוחד מבחינת בטיחות השימוש, הגדלת היצע אפשרויות השימוש במרחבים ציבוריים לוותיקים, ועוד.

4. שיפור הרווחה הכלכלית של האזרחים הוותיקים

לאור מגמות כלכליות במשק הישראלי, התארכות תקופת הגמלאות וכמות הגמלאים מבין תושבי העיר יש צורך לקדם מספר תחומים כלכליים בעלי השפעה על רווחת התושבים הוותיקים ועל הכלכלה המקומית. רווחה כלכלית מבטיחה לאזרחים הוותיקים את אפשרויות הקיום הבסיסי ואת האפשרות למלא צרכים אישיים בנושאי חברה והגשמה עצמית המתבססים על מצב של הבטחת בטחון כלכלי. רווחה כלכלית בחולון קשורה לרצון לצמצם את הפערים בין השכונות ולשפר את איכות החיים של כל האזרחים הוותיקים קידום רווחת הגמלאים יכולה להיעשות על ידי שיפור התנאים הכלכליים במוסדות עירוניים ועד פיתוח אקטיבי של תעסוקה לוותיקים. ברמה העירונית הבנת פוטנציאל השיווק לאזרחים ותיקים יכולה להביא תועלת גם למוסדות העירוניים וגם לפיתוח תחומי שירותים חדשנים לוותיקים.

3.1 חזון, מטרות, ערכים ועקרונות מנחים

חזון תוכנית האב לאזרחים ותיקים בחולון

*חולון רואה באזרחיה הוותיקים תושבים מצורבים ופועילים,
ומוקירה את תרומתם לציר הצהר, בהווה ובעתיד, הציר מחויבת
לפצול למצן אזרחיה הוותיקים ולאפשר להם להזדקן בציר בכבוד.*

פורום התכנון העירוני קבע וניסח את החזון, המטרות ואת נקודות המוצא הערכיות שיובילו את חולון ביחס לאזרחיה הוותיקים, כל אלו הנחו את עבודת הצוותים לתכנון בחולון.

מטרות התוכנית:

לקדם ראייה עירונית כוללת ורב תחומית

לעודד השתתפות והשפעה של אזרחים ותיקים במסגרות שונות ומגוונות.

לקדם תפיסה וראייה רב – דורית בעשייה היומיומית ובהוויה העירונית חולונית.

להנגיש את כלל המערכות העירוניות לאזרחים הוותיקים.

לאפשר מענים מגוונים על פי צרכים, מאוויים ומאפיינים של תושביה הוותיקים של חולון.

לצמצם פערים בין השכונות בעיר.

3.1.1 נקודות מוצא ערכיות:

כבוד האדם הוותיק

בהתייחסו לערך כבוד האדם, קבע קאנט כי יש לראות בכל אדם לא רק אמצעי לקידום צרכיו של אדם אחר, אלא גם מטרה עצמאית בעלת ערך מוחלט העומדת בפני עצמה. האזרח הוותיק הוא אדם שלם למוד ניסיון עבר ובעל רצונות ושאיפות לעתיד, ככה, יש לכבד ולהוקיר את האזרח הוותיק בחולון כאדם בפני עצמו בעל צרכים ומאויים ולא רק כחלק מקבוצת הוותיקים.

האזרח הוותיק הוא נדבך מרכזי במערכת הבין דורית המשפחתית

נקודת מוצא זו מכבדת ומקדמת את תפקידו של האזרח הוותיק כציר מחבר בתוך משפחתו ובין משפחתו לעיר. תפיסה זו מכירה במעמדו כחוליה נוספת בקשרים ובמערך הבין דורי, לא רק בתוך התא המשפחתי אלא במסגרת העירונית-קהילתית הרחבה יותר.

האזרחים הוותיקים מהווים חיבור וגשר בין תרבויות, ותקופות בהיסטוריה של העם היהודי.

האזרחים הוותיקים הם החיבור והגשר של הדורות הצעירים אל עברנו המשותף, בגולה ובבניית הארץ והמדינה. האזרחים הוותיקים הם ההורים והמחנכים של האזרחים הצעירים, החיילים, המדענים והעובדים של הדורות הבאים ומהווים את הקשר בין העבר לעתיד ומנחילי המורשת לדור הבא. תפיסה זו מוקירה את תרומתם ומכוונת לאפשר לאזרחים הוותיקים להמשיך להשפיע, לתרום ולהשתתף ולזכות בהוקרה /

3.1.2 עקרונות:

עידוד קשרים בין דוריים: קידום אפשרויות היכרות, שיחה, ויצירת אמון בין גילאי שיובילו לחיזוק הקשרים הרב דוריים ויצירת פרויקטים הדדים, ולטובת תושבי העיר בכלל.

המשכיות: ההמשכיות נדרשת מתוך הבנה כי לכל אדם צרכים ויכולת אישים, כאשר המרחב והמערכות צריכות לאפשר מגוון הזדמנויות לבחירה אישית. עיקרון המשכיות בא לידי ביטוי במספר רבדים: (1) המשכיות בין המרחבים הפיזיים: מהמרחב הפרטי אל המרחב הציבורי תוך יצירת סביבה מגוונת, (2) המשכיות בין שירותים כמענה לצרכים משתנים ושונים (3) המשכיות בין גילאים ודורות ומשפחות.

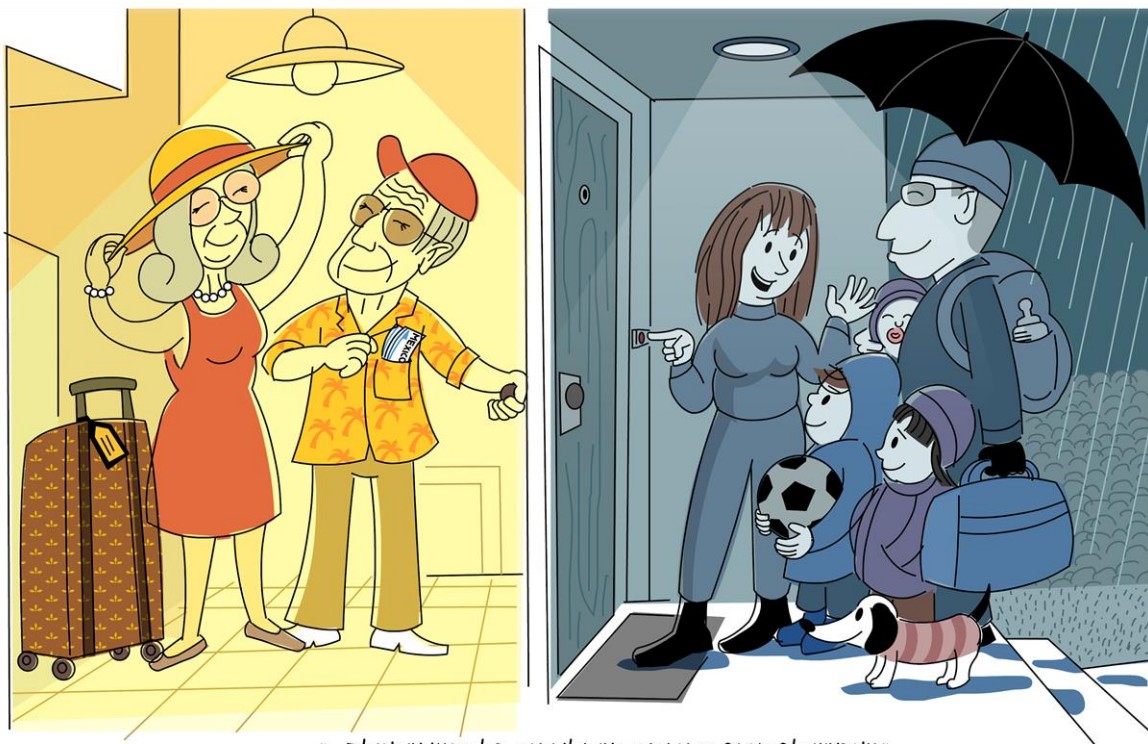
חיבורים וממשקים: עקרון החיבורים והממשקים מניח יצירת סינרגיה (אגבור) על ידי חיבור או ממשק בתצורות שונות (מידע, תיאום, שיתוף) כך שפעולה משותפת של שני גורמים או יותר, נותנת תוצאה חזקה יותר מאשר צירוף הפעולות של כל הגורמים בנפרד.

מינוף ומיצוי נכסים: בעיר חולון מגוון נכסים, משאבים תכניות ושירותים. עקרון זה קובע שני אופנים משלימים לשימוש בנכסים אלו שיצור ערך מוסף לרווחת תושבי העיר: המיצוי בא להבטיח שימוש מושכל בקיים, המינוף מציע צורות ואופנים חדשים לשימוש בנכסים או נכסים מתהווים.

הדדיות: עקרון זה קובע כי היחסים בין התושבים הוותיקים של חולון והעיר חולון עצמה יהיו מועילים לשני הצדדים. העיר מספקת סביבת חיים עשירה, מגוונת בהזדמנויות ואפשרויות, בטיחות ומוגנות לאזרחיה הוותיקים, ואלו הוותיקים, ברצונם, תורמים ומהווים נכס כלכלי, חברתי, ערכי ואנושי לעיר חולון ולרצף הדורות בה.

השתתפות, מעורבות והשפעה: עקרון זה קובע כי האזרח הוותיק, משתתף, מעורב ומשפיע על העיר חולון לפי יכולותיו ורצונו והעיר מאפשרת זאת באופן רחב. **השתתפות** במרחב הציבורי הפיזי והפעילויות בעיר, **מעורבות** בנעשה בעיר, ובתהליכי קבלת החלטות הנוגעות לכל תחומי החיים, **והשפעה** על ההחלטות הנוגעות לו אישית ולציבור כולו.

קידום ערכי המשפחתיות בשתי רמות התייחסות. ברמה של המשפחה הביולוגית הכוונה לתחושת הביטחון והמוגנות הנובעת מהתרומה של בני משפחה אחד לשני: סבא לנכד, הורה בוגר להוריו המבוגרים וכדומה. ברמה העירונית הכוונה להעתקת תחושות האמון והביטחון הקיימות ברמת המשפחה הביולוגית אל סביבת החיים של האדם המבוגר: כלפי שכניו וחברי קהילתו, מרכזי השירותים והמרחב הציבורי בכלל.

"מעכשיו לסבא וסבתא יהיה בסבילנו את כל הזמן טבעולם..."

דובי קייך, 2014, מתוך התערוכה: ישראל יוצאת לפנסיה / התחרות השנייה לקריקטורה הומוריסטית ע"ש פרידל שטרן ז"ל, המוזיאון הישראלי לקריקטורה ולקומיקס, חולון

ארגון והצגת הקווים האסטרטגיים, מטרות, יעדים ומדדים.

כל קו אסטרטגי נתמך במטרות. המטרות פורטו ליעדים יישומיים.
ולכל יעד נקבע מדד הערכה

לדוגמה:

קו 1: להתבגר במקום Aging in place :

מטרה 3 עיר תומכת עירונית לאזרחים ותיקים

יעד 1: פיתוח סל שירותים ייחודי לאזרח וותיקים, ברמות תפקוד שונות: שירותי Concierge
מדד הערכה כמות השירותים ב-4 תחומים עיקריים: בריאות, בטחון, תחזוקה ואיכות חיים, ביחס לקיים היום.

בחלק זה ארבעה קווים אסטרטגיים מרכזיים:

1. להתבגר במקום Aging in place - חולון מאפשרת איכות חיים טובה, לאזרחיה הוותיקים, באופן עצמאי, בסביבה עירונית תומכת ועשירה במבחר מענים.
2. קידום ראייה רב גילאית- חולון מקדמת קו עשייה בו כלל מערכותיה מתבוננות ומתכננות לכלל הגילאים, בראיה רב תחומית לטובת האזרחים הוותיקים והעיר.
3. אזרח ותיק פעיל - יצירת תשתית עירונית המקדמת ותומכת במימוש עצמי, יזמות אישית וחברתית, במעבר מצרכן שירותים ליוזם ופעיל בפיתוח שירותים וסביבות מפגשים חברתיים.
4. שירות איכותי ומותאם גיל - הגוונת והתאמת המענים היישוביים לאזרחים הוותיקים על ידי שיתוף בין נותני שירותים עירוניים על בסיס מידע עדכני.

² קו אסטרטגי הינו רעיון מסדר, המשרטט מגמה של שינוי אותו העיר רוצה להוביל בשנים הבאות כקו מרכזי בעשייה. קו אסטרטגי מארגן תחתי, תכניות ויעדים למימוש שיהוו תכנית אופרטיבית להובלת שינוי לאורך זמן.

ניתן לחלק את גישת 'ההתבגרות במקום' בין המרחב הפרטי לבין מרחב פעולה והשטח ציבורי. **המרחב הפרטי** כולל את תחושות הביטחון והנוחות האישיים בדיור הפרטי (תשתיות פיזיות, תקשורת), **המרחב הציבורי** כולל את כל השירותים, הקשרים והתחושות שנובעים מהתכנסות או איגום קבוצה רחבה יותר של אנשים בעיר. קרי- הרחוב, המרכז המסחרי, מערכת התחבורה, חברה ושירותים ציבוריים נוספים. **מרחב פעולה שלישי הוא - הבאת המרחב הציבורי אל תוך המרחב הפרטי** עבור אלו שאינם מסוגלים לצאת פיזית למרחב הציבורי (תרבות, בריאות, חברה). מאחר והעידן

*מנאצות אישית התבארות
/הלדקנות בעיר (Aging in place)
היא איבוס ויישוס מדיניות
מוניציפאלית שתאפשר לאזרחים
הוותיקים של העיר להמשיך
וללהתאזר בסביבה המוכרת.*

המודרני מספק פלטפורמות אנושיות וטכנולוגיות ליצירת חיבור למרחב הציבורי מהמרחב הפרטי. תפישה זו מטילה על העיר חולון תפקידים חדשים וחדשניים לפיתוח מכון לצרכי האוכלוסייה המבוגרת, תוך איתור צרכים ופתרונות מקומיים שמטרתם לחבר את הוותיקים למרחב הציבורי, לפתח עבורם מקומות השתתפות והשפעה, לאפשר ולעודד שיפורים במרחב הפרטי שלהם.

3.2.1.1 קו 1- מטרה 1: פיתוח מערך מידע ושירותים מסורתי ווירטואלי, חולוני לוותיקים- לריכוז מידע וצרכים חברתיים

הצורך להנגשת מידע בכל הנושאים המעניינים או הקשורים לאזרחים ותיקים בחולון עלה בתהליך העבודה בכלל ובמפגש התושבים בפרט. הפתרון הוא יצירת פלטפורמה ממוחשבת עירונית שתענה על כלל הצרכים בנושא אזרחים ותיקים, בהם: מאגר מידע כולל וזמין לשירות אזרחיה הוותיקים של העיר, ובני משפחותיהם, המידע יוגש בשני אמצעים: הראשון הוא אמצעים מסורתיים, כגון חוברת שירותים מודפסת,

*במחקר על הדגרת "מהו מקום אידיאלי
להלדקנות?" נמצא שאנשים מואזרים רוצים
אפשרויות בחירה לאבי איפה ואיך הם יחיו.
היתרון מבחינתם הוא: (1) הקשר לבתיהם
הפרטיים ולקהילות, (2) יצירת תחושת זהות
באמצעות עצמאות ואוטונומיה, ואל ידי קשרים
ותפקידים במקום בו הם חיים*

העברת מידע דרך מנהלי שירותים ועוד. האמצעי השני הוא פיתוח מערך שירותים וירטואלי לתושבים. מערך שירותים וירטואלי באינטרנט נועד לאפשר נגישות קלה למגוון שירותים (כגון תשלום, לימודים באינטרנט, תרבות ועוד), התייעצות ומידע, ואיתור שירותים שאינם ניתנים ברשת האינטרנט ועוד.

מטרת השירותים הוירטואלים לחסוך זמן, ליידע ולהנגיש שירותים שלא נצרכו עד כה, לחסוך נסיעות או לאפשר לאנשים המרותקים לביתם ליהנות משירותים עד הבית או באמצעות המחשב. למרות שרשת האינטרנט מאפשרת להתחבר לכל מקום בעולם **הדגש יהיה על פעילות ושירותים** **בציר חולון** מתוך מטרה ליצור רשת חברתית מקומית לוותיקים המבוססת על המוסדות המקומיים ותושבי העיר. באופן שהוותיקים ייהנו משירותים מונגשים והעיר תתחדש בותיקה.

יעד 1: הקמת אתר אינטרנט שירכז את שירותי המידע הקיימים ברמה עירונית וארצית. באתר יופיע המידע הבא: מערכת השירותים הקיימת ברמה עירונית ושכונת, מידע מעורר השראה ומעודד פעילות והשתתפות בפעילות ואירועים רב דוריים או המיועדים לוותיקים, כגון התנדבות ותעסוקה, מענה על שאלות המעניינות אזרחים ותיקים ופלטפורמה אינטראקטיבית

יעד 2: יצירת רשת חברתית ומנגנוני תמיכה לוותיקים אשר יהוו מקור ליעוץ ותמיכה הדדית, יצירת קבוצות חברתיות, קישור למוקדי תרבות, פנאי ולימודים ועוד. כל זאת באמצעות שימוש בבלוגרים, וסוכני שינוי ותיקים. הקמת קבוצת פעילים, הכשרת פעילים בלוגרים, שיתוף פעולה עם קבוצות פעילי תרבות נוספות.

3.2.1.2 קו1- מטרה 2 המרחב הציבורי כ-"בית": ראית המרחב הציבורי הפיזי כהמשך והרחבה של שטח המחיה הפרטי.

המרחב הציבורי העירוני משמש את האזרחים הוותיקים באופנים שונים ובמידה גדולה יותר מאשר בוגרים אחרים. זמן שהייה שלהם במרחב הציבורי ארוך יותר והוא יכול לשמש עבורם מרחב למפגשים חברתיים, ספורט ועוד. מרחב ציבורי מטופח ופונקציונלי יכול להרחיב את מרחב המחיה של האזרח הוותיק ולהעשיר אותו. מרחבים ציבוריים בעלי חזות נאה, נגישים ושימושיים לוותיקים יביאו לכך שוותיקים נוספים ירצו לצאת מביתם, ולהתערות בציבור וברחוב.

ברחבי העיר פזורים מקומות בהם מתאספים וותיקים באופן לא מאורגן למפגשים חברתיים, משחקי קלפים ושחמט ועוד. מקומות אלו מעידים על הצורך החברתי של התושבים הוותיקים להיפגש עם אנשים אחרים ולהעביר את זמנם ביחד בכל מצב תפקודי ובריאותי.

יעד 1: קידום פרוגרמה עירונית למבנים ושטחי ציבור ייעודיים לאזרחים ותיקים, כולל מועדוני גמלאים מסוגים שונים, מרחבי התכנסות וחברה, משרדים לשירותים חדשנים, כולל בחינת צורך למבנה מרכזי ייעודי לשירות אזרחים ותיקים.

יעד 2: פיתוח ושדרוג מקומות התכנסות בלתי פורמליים בשכונות בהן מתגוררים אזרחים ותיקים.

יעד 3: עיצוב מערכת הגנים והפארקים הקיימים על מנת ליצור מרחבים רב גילאיים.

יעד 4: הקמת סככות בתחנות אוטובוס ועמעות תנועה

3.2.1.3 קו 1 מטרה 3 עיר תומכת לאזרחים ותיקים

גיל הזקנה מתפרס כיום על פני 30-40 שנה. טווח רחב זה כולל קבוצות התייחסות שונות. לכן עולה הצורך בראיה כוללנית ורחבה, בפיתוח שירותים בקהילה ובהנגשתם, ב"הבאת השירות לבית הקשיש" ובהכרזת העיר כעיר תומכת.

המטרה ליצור סביבה ותנאים אשר יאפשרו לכלל התושבים להגיע לרמת חיים גבוהה ככל האפשר של איכות חיים, זאת בהתחשב באילוצים אישיים, חברתיים, כלכליים וסביבתיים קיימים. יש צורך בבחינת הצרכים החדשים ובנית סל שירותים עירוני רחב, גמיש שיענה על צרכים שונים ומשתנים של האזרחים הוותיקים. סל השירותים יכלול תשתיות עירוניות אשר אינן תלויות במקום מגורים. תכנון כוללני אשר ינגיש את השירותים ויצור סביבה ותנאים אשר יאפשרו לאוכלוסיית הזקנים להישאר בביתם באשר הוא. כל זאת מתוך הראיה הרחבה של מגמות ההזדקנות בישראל, הדפוסים החדשים של הזדקנות, ראית הזקן כחלק מהקהילה, כמשאב חברתי קהילתי ומהצורך לתת מענה לצרכי אוכלוסייה זו בהתחשב באילוצים אישיים, חברתיים, כלכליים וסביבתיים קיימים.

- יעד 1: פיתוח סל שירותים ייחודי לאזרח ותיקים**, ברמות תפקוד שונות: **שירותי Concierge**, אשר מתאימים לכלל האוכלוסייה ולא דווקא לקהל יעד זה או אחר. ב-4 תחומים עיקריים: בריאות, בטחון, תחזוקה ואיכות חיים. **והנגשת שירותים** מיוחדים לאוכלוסיות חלשות, כגון, סיוע בהבנת החשבונות וניירת כללית, הבאת אוכל חם לבית, ושירותי כביסה, שירותי ייעוץ, קניות, ומשלוחים עד הבית. **ואיגום שירותים קיימים**, חיבור למערכת השירותים העירונית, הנגשה קווית של שירותים ומידע.
- יעד 2: חברותא- יצירת רשתות חברתיות ופעילות חברתית** אשר תאפשר לכל חבר למצוא את מקומו, בבית הקשיש אחד לאחד ו/או עם עוד מספר שכנים, או ברמה שכונתית במרכזים הקהילתיים.
- יעד 3: הכשרה לשימוש באינטרנט** להספקת שירותים נוספים כגון תרבות ופנאי
- יעד 4: תמיכה וייעוץ להתאמת יחידות המגורים הפרטיות** לצרכים המשתנים עם הזמן.

3.2.1.4 קו 1 מטרה 4 שיפור מערך התחבורה ציבורית

הצורך בשיפור מערך התחבורה הציבורית עלה בכל תוכנית האב בכלל ובמפגש התושבים בפרט גם בעלי תפקידים בעיר מציינים כי הרפורמה בתחבורה הציבורית הרעה מאוד את תנאי התושבים הוותיקים. הצרכים שעלו הם:

- **תחבורה פנים שכונתית** - חלק מהשכונות הן רחבות ידיים ומרחקי ההליכה בהן גדולים. כשליש לפחות מתושביה הוותיקים של העיר הם מבוגרים בני 75 ויותר. ולכן יש צורך גם בהסעה פנים שכונתית

- **תחבורה ציבורית בשישי- שבת**- מרבית הוותיקים בחולון נוסעים בשבת. אולם אי קיומה של מערכת תחבורה בשבת "נועלת" אותם בבתייהם, ללא יכולת לצאת למקומות אחרים.
- **נגישות לקווים היוצאים מחולון**- כל שירותי הבריאות המקצועיים נמצאים מחוץ לחולון. בעיקר בבת ים (בת-ימון) ובתל אביב (מרפאת ארלזורוב). צריך לאפשר לתושבים הוותיקים נגישות אל קווים בין עירוניים שמסיעים לאזורים אלו.

יעד 1: שינוי קווי מערכת התחבורה הציבורית הקיימת, כולל: סקר בין התושבים הוותיקים ונותני שירות לגבי צרכים ובעיות בתחבורה הציבורית.

יצירת שיתוף פעולה עם עיריות סמוכות על מנת לקדם שינוי בתחבורה הציבורית הקיימת על פי: מקומות יעד להתאספות ותיקים ופריסת מערכת השירותים בשכונות לעומת פריסת מגורי הוותיקים.

יעד 2: הקמת קו חלוני פנימי שישרת את הוותיקים לצרכים מקומיים

יעד 3: קידום הפקת מפות קריאות של קווי אוטובוס כולל בתחנות אוטובוס+ "חלונית" (באמצעות החברה הציבורית האחראית על התחבורה הציבורית).

ראייה רב תחומית הינה בנית השירותים והפעילויות עבור אזרחים ותיקים כתוצר של שיתוף פעולה של מספר דיספלינות ומספר ארגונים- עירוניים, ציבורים ופרטיים, חד דוריים ורב דוריים, בהתייחסות למערכת עירונית רב תחומית (חינוך, רווחה, תרבות, ספורט, פנאי וכו') וקידום ראייה בין גילאית, כדרך חיים המונעת

הדרה ובידול של אזרחים ותיקים ויוצרת שילוב מתוך כבוד והדדיות.

קו זה מהווה הזדמנות לפיתוח קהילות מגוונות וחיוניות הנהנות ממגוון שירותים בשל החפיפה בין צרכי קבוצת גיל הוותיקים לבין צרכי משפחות צעירות. קו המתווה דרך לקשר בין- גילאי המבוסס על

מחקר שהוה בין פעילות רב דורית שבה ילדים נרתמו לצורך לקשיים לבין פעילות שבה הוותיקים תרמו לקהילה, נמצא שהוותיקים נתנו ציונים גבוהים לפני סוגי הפעילויות, אולם הרגישו שתרומתם הייתה רבה יותר בפעילות הקהילתית. החוקרים מצאו שתכניות בין-דוריות תורמות רבות למשתתפיהם ולקהילה

העבר והעתיד ומחבר את המורשת באמצעות אזרחים ותיקים כגשר וקשר.

מבחינת תכנון פיזי קבוצות הגיל שותפות לצורך בסביבת חיים בעלת נגישות גבוהה למרכזי שירותים, למרחבים בטיחותיים ולשטחים פתוחים. מבחינת החיים האזרחיים, ובמיוחד בתחומי תרבות, פנאי וחינוך יש מרחב הזדמנויות לרתימת הידע והזמן של המבוגרים לטובת הילדים והנוער.

עבור האזרחים הוותיקים ובני הדור הצעיר המפגש הבין גילאי ברחוב, בפארק, בחנות או בקופת חולים תורם להרגשת חיוניות ושייכות. ההשתתפות החברתית הבין גילאית מספקת לוותיק הרגשת נחיצות ושייכות לקהילה.³

3.2.2.1 קו 2 מטרה 1: יצירת תשתית להעברת מידע ותקשורת בין הארגונים השונים העוסקים בתחום אזרחים ותיקים

המאפיינים השונים של האזרחים הוותיקים מחייבים הערכות למענים חדשנים רב תחומיים. כיום פועלים בחולון מספר יחידות שונות העוסקות בנושאים חופפים ללא יידוע או שיתוף פעולה ביניהם- למרות רצון לעשות זאת. לפיכך יש צורך בשיתוף במידע בנושא אזרחים ותיקים בין גופים עירוניים ואו ארגונים אזרחים, יזמים חברתיים ועוד.

³ Pamela Hubbard; Jiska Cohen-Mansfield; Maha Dakheel-Ali; Khin Thein (2005) Community-service activities versus traditional activities in an intergenerational visiting program Marcia S Marx': [Educational Gerontology](#) 31 (4) 2005

יעד 1: הקמת מנגנון לשיתוף במידע וידע בנושא אזרחים ותיקים: ידע מקצועי, חדשות, גיוס משאבים/קולות קוראים, תשתית מידע על מאפייני הוותיקים וצרכיהם

יעד 2: הקמת מאגר פעולות ושירותים לאזרחים ותיקים קיימים ומתוכננים קול קורא הדדי בין הארגונים לשיתופי פעולה, בקשות למידע.

3.2.2.2 קו 2 מטרה 2: מנגנון עירוני המיישם ראייה בין גילאית ובין תחומית

על רקע השינוי במאפייני האזרחים הוותיקים בחולון- כגון השכלה, הכנסה ורמת תפקוד, לצד שינוי במאפיינים עירוניים כגון פיזור גיאוגרפי בעיר, יש צורך בבניית בסיס מידע עירוני שיתמוך ויעודד יחידות עירוניות וחברות בת לשלב את צרכי הוותיקים בתוכניות העבודה, ליצור שירותים חדשים ולשלב אותם כקהל יעד לגיטימי ולהיערך לשנים הבאות.

בסיס מידע מנותח של מאפיינים ומגמות בנתונים העירוניים של אזרחים ותיקים.

יעד 1: התאמת תוכניות העבודה של יחידות העירייה השונות לאזרחי הוותיקים

יעד 2: פיתוח מודל כלכלי בין דורי לתמחור כניסות למערכת התרבות, החינוך והספורט העירוניים.

רוני גורדון, מתוך התערוכה "ישראל יוצאת לפנסיה" 2014 התחרות השנייה לקריקטורה הומוריסטית ע"ש פרידל שטרן ז"ל, מוזיאון הישראלי לקריקטורה ולקומיקס, חולון

3.2.3 קו 3: אזרחות ותיקה פעילה Pro-Active Senior citizen

תכנית חיים בגיל הדגישה את האזרחות הוותיקה הפעילה כהשפעה של האזרח הוותיק על המערכות וההחלטות בנושאים הנוגעים לו ולסביבת חייו.

על מנת שהפעילות תהיה בעלת השפעה על איכות חייו של האזרח הוותיק עליה להיות בעלת משמעות פסיכולוגית- כגון פיתוח זהות אישית קו אסטרטגי זה מדגיש את המימוש העצמי של האזרח הוותיק, כאדם פעיל - אדם המועשר באופן פרטי (צרכן, משתתף, שותף או יוזם). כפעיל ותורם לקהילה, הרגשת עצמאות כלכלית ומימוש עצמי.

היציאה לגמלאות יכולה להוות לרבים, **הזדמנות ראשונה** לפעילות אזרחית תורמת. בכך ההשתתפות החברתית תהפוך את משבר הפרישה להתחדשות אישית, בנית "קריירה שלישית" התנדבותית או בשכר, ויצירת בסיס זהות חדשה שתחליף את זהות האדם המפרנס, במקום לקשיש, לאזרח ותיק פעיל/ תורם ומבוקש.

לצד התועלות האישיות שיש לאזרחות הפעילה עבור האזרחים הוותיקים, קיימת גם השפעה רבה של האזרחים הוותיקים הפעילים על המרחב הציבורי והקהילה: כפעילים חברתיים, מתנדבים וצרכני מסחר

ושירותים. כל אלה תורמים לחיוניות גדולה של המרחב הציבורי, העלאת ספי כניסה לשירותים ציבוריים ומסחריים ופיתוח תחומי עניין חדשים או מסורתיים.

3.2.3.1 קו 3 מטרה 1. פיתוח רשתות התנדבות ופעילות אזרחית

היציאה לגמלאות מהווה צומת משמעותי בחיי האדם. עם היציאה לגמלאות עליו לייצר בעצמו תגמולים חברתיים, אישים ופיננסיים. התנדבות ותעסוקה עשויים לספק חלופה משמעותית להמשך קבלת התגמולים שהינם מרכזיים לאיכות חיו. ⁴

יעד 1 **בנית תכנית השמה והכוונה** להתנדבות עירונית רב גלאית ובין דורית.
יעד 2: הקמת פורום בעלי תפקידים בתחום ההתנדבות מכל יחידות העירייה וחברות הבת.

Sherman, A. & Shavit, T. (2012). How the lifecycle hypothesis explains volunteering during retirement. *Ageing and Society*, 32, (8), 1360-1381 ⁴

3.2.3.2 קו 3 מטרה 2. הכוונה אישית של האזרח הוותיק למיצוי אפשרויות קיימות ולפיתוח אפשרויות נוספות.

מטרה זו עולה מתוך צרכיהם של האזרחים הוותיקים ושל מערכת החינוך וקבוצות הגיל האחרות. שילוב אינטרסים זה יוצר מרחב פעילות למבוגרים ועבור העיר ותושביה, תוך יצירת זהות אדם מועיל, תורם ופעיל לאדם הוותיק,

יעד 1 לימודים למבוגרים במוסדות התרבות המקומיים

יעד 2: שילוב ותיקים במוסדות כמשתתפים, יזמים ומתנדבים במערכת הספורט, החינוך והתרבות.

צחי וינברג, 2014. מתוך התערוכה "ישראל יוצאת לפנסיה" התחרות השנייה לקריקטורה הומוריסטית ע"ש פרידל שטרן ז"ל, מוזיאון הישראלי לקריקטורה ולקומיקס, חולון

3.2.3.3 קו 3 מטרה 3. פיתוח תחום תעסוקה ויזמות לאזרח הוותיק.

בשנים האחרונות התעורר צורך חדש לתמוך באזרחים ותיקים שמעוניינים להישאר בשוק העבודה מסיבות שונות. הפתרונות המוצעים בארץ ובעולם כוללים מערכת הכשרות מקצועיות להתאמת המיומנויות לצרכים החדשים המתאימים, הכשרה להקמת ליזמויות עסקיות לוותיקים ואף קואופרטיבים לתעסוקה משותפת.

יעד 1: פיתוח מודל עירוני לעידוד תעסוקה המבוסס על בנית מערכת שיתופי פעולה עם ארגונים אזרחים או ממשלתיים העוסקים בתחום זה.

יעד 2: פיתוח מערך הכשרה בנושא תעסוקה לפנסיונרים הכולל הכשרות מקצועיות ופסיכולוגיות למעבר לשוק העבודה כפנסיונר

יעד 3: קידום השמה תוך ניתוב לצרכים ידועים במערכות ההשמה הממשלתיות והפרטיות, עידוד עסקים להעסיק ותיקים, כגון: יריד תעסוקה לאזרחים ותיקים במשרות מתאימות ברחבי חולון ובסביבתה.

מנתוני עמותת " והדרת" העוסקת באיתור עבודה לוותיקים עולה כי מאפייני מבקשי העבודה הוותיקים בחולון, מגוונים. מגמה של עליה ברמת ההשכלה של גמלאים, מחפשי עבודה, בחולון. מרבית מבקשי העבודה הם אנשים שעבדו קודם לגמלאות. המאופיינים כקבוצה הטרוגנית שמרביתם משכילים בגילאי 60 עד 65 ולמרות זאת מוכנים להסתפק במשרות בעלות שכר נמוך שלא על פי כישוריהם.

3.2.3.4 קו 3 מטרה 4. מרכז לאזרחות וותיקה פעילה

מאפייני הוותיקים "החדשים", אשר פורשים מהעבודה בשנים האחרונות, שונה ממאפייני הוותיקים המבוגרים מהם. הוותיקים החדשים מאופיינים ברצון עז להמשיך ולהיות פעילים בחברה, לנצל את כישוריהם וניסיונם, לחוות, להעצים ולממש את עצמם- בייחוד בשלב חיים זה שבו הם התפנו מ"חובות" משפחתיים וזמנם בידם.

יחד עם זאת לא תמיד הפורשים החדשים יודעים לאן לנתב את רצונותיהם ויכולותיהם, או מה הם האפשרויות העומדות בפניהם?

מטרת המרכז לאזרחות פעילה היא להוות פלטפורמה אישית וחברתית לקידום והעצמה אישית, השתלבות בחברה, בעיר ובקהילה, ומיצוי אישי. זאת באמצעות הקמת מרכז מידע וידע לשילוב בין צרכים ופתרונות, עידוד פרו- אקטיביות, מתן השראה לאפשרויות השתתפות והשתלבות ועוד.

יעד 1: פיתוח פרוגרמה רעיונית למטרות ותפקידי המרכז ידע עירוני וחברתי-

- אפשרויות השתתפות בעיר ובחברה (התנדבות, תרבות ופנאי)
- ידע אישי- אפשרויות העצמה אישית- הכוונה ללימודים והכשרה, תעסוקה והתנדבות
- מיצוי זכויות והכוונה לידע ממלכתי.
- מרכז הכשרה לצרכי הוותיקים
- פיתוח רשת חברתית יוזמת ותומכת של ותיקים

יעד 2: יצירת רשת שיתופי פעולה בין נותני השירות לאזרחים ותיקים בעיר ובמדינה

יעד 3: פיתוח פרוגרמה למבנה תואם את תפקידי המרכז

יעד 4: הקמת מרכז ידע והכוונה

סדר פסח בקפה אירופה , חולון, 2013

קו זה מחזק את היכולת לתת מענים למגוון הגדול והמשתנה של האזרחים הוותיקים (בגילאים, בתפקוד, ביכולות הכלכליות, במאווים והרצונות השונים).

הצורך בשירות איכותי ומותאם גיל מושפע משלוש מגמות עולמיות שבאות לידי ביטוי גם בחולון: גידול באוכלוסיית האזרחים הוותיקים בקצב העולה על קצב הגידול הכללי של האוכלוסייה. השתנות המאפיינים של אוכלוסייה זו: הגמלאים החדשים מאופיינים ברמת חיים גבוהה יותר, מודעות תקשורתית, אזרחית וחברתית ויכולות טכנולוגיות גבוהות. השינויים המתהווים בתחום השירותים כתוצאה מהמגמות הטכנולוגיות, בדגש על מאפייני הרב תחומיות והיברידיות של השירותים וצריכת השירותים בשוק הפרטי תוך חשיפה למידע רב.

בחולון מתגוררים כ-30,000 אזרחים ותיקים המאופיינים בטווח גילאים רחב, מאפיינים חברתיים כלכליים שונים ובמגוון מקצועות ועיסוקים. השינויים הטכנולוגיים, התרבותיים, והכלכליים, מעמידים אתגר לשירות מגוון ואיכותי המותאם להתפתחות בקרב אוכלוסייה זו. כוון זה מדגיש את **מגוון המענים, איכות השירותים ושיתוף פעולה** של מספר גופים ואזרחים ותיקים סביב תפיסה גמישה של פיתוח מענים ושירותים.

3.2.4.1 קו 4 מטרה 1: פיתוח תפיסה רעיונית חדשה למועדונים חברתיים לאזרחים ותיקים (פרוגרמה, תוכן, ושירות דיפרנציאלי)

השתנות מאפייני האזרחים הוותיקים ה"חדשים" כמו גם הגידול במספרם מחייבים הערכות שונה להספקת שירותי חברה ופנאי. עד כה התפתח מודל עבודה אחד במועדוני הגמלאים. מועדונים אלה מספקים פעילות יומית רצופה לוותיקים (על פי רוב וותיקות), ומעט פעילויות אחרות. עיקר חשיבות המועדונים בהיותם מקום מפיג בדידות. פיתוח מגוון סוגי מועדונים כהיענות למגוון צרכים ומאפייני אוכלוסיית ותיקים,

- שילוב בין חברה לבין פעילויות ספורט, תרבות והשכלה
- חיבור למקומות וארגונים עירוניים אחרים
- חוליה לשילוב הוותיקים בעיר ובקהילה
- מענים חברתיים לקבוצות גיל, והשכלה.

יעד 1: תהליך משותף (ארגונים עירוניים וחברות בת) לבחינת ובנית מודל חדש למועדוני ותיקים

3.2.4.2 קו 4 מטרה 2: התאמת שירותי מסחר פרטיים לצרכי הוותיקים

כחלק מפיתוח הגישה של עיר תומכת ו Aging City יש צורך לפנות גם אל בעלי העסקים הפרטיים המספקים שירותי מסחר ואחרים לוותיקים בעיר. הדבר נחוץ במיוחד על מנת לאפשר להם נוחות במקומות המסחריים הקרובים ביותר לביתם. לצד הענות לצרכי הוותיקים יש בכך משום תרומה לכלכלה העירונית. על ידי העלאת המודעות של העסקים המסחריים לקהל הצרכנים הוותיקים.

יעד 1: חשיפת העסקים הפרטיים למידע מקצועי בנושאת הנגשת העסק לוותיקים כולל ונתונים אודות אוכלוסיית הוותיקים בעיר.

יעד 2: תו תקן עירוני לעסקים בעיר שהתאימו את העסק לצרכי הוותיקים, מבחינת נגישות, בטיחות, מגוון שירותים ומוצרים.

3.2.4.3 קו 4 מטרה 3. פיתוח מענים בתחום הרווחה והבריאות לצרכים המתפתחים.

בשנים האחרונות, וביתר שאת בשנתיים האחרונות, קיימת מגמת עליה חדה בכמות הפניות אל האגף לשירותים חברתיים בנושא מחלות דמנטיות. מדי שבוע פונים עשרות בני משפחה לעו"סים על מנת שידריכו אותם ויעזרו להם להתמודד עם הורה או בן זוג שחלה ירידה חדה בתפקוד המנטלי שלו.

העובדים הסוציאליים חשים כי כמות הפונים, מורכבות הטיפול וריבוי הגורמים הממסדיים המעורבים, דורש התייחסות מיוחדת לאיגום הידע, אמצעי הטיפול והתמיכה בחולה ובמשפחתו.

יעד 1. הקמת מרכז ראשוני לייעוץ למשפחות חולי

מחלות דמנטיות

מטרת המרכז העירוני לתמיכה וייעוץ בנושא מחלות הדמנציה היא להשלים את הפערים בין הצרכים של החולים ובני משפחותיהם לבין סל השירותים ויכולת התמיכה של הרשויות בחולים ובבני המשפחה שלהם.

יעד 2. הקמת מרכז פיסי שירכז את כל השירותים הדרושים לחולה ולבני משפחתו תוך התפתחות המחלה

במחקר "התוכנית הלאומית להתמודדות עם מחלת האלצהיימר ומחלות זיכרון אחרות" אשר נערך על ידי משרד הבריאות ומכון מאירס-ג'וינט –מכון ברוקדייל, נדרשו החוקרים לנושא מורכבת המחלה, אמצעי הטיפול וכמות הידע והמידע שצריכים בני המשפחה להכיל על מנת לתמוך בבני משפחתם. הדוח ממליץ לשפר את היערכות מערך שירותי הבריאות, היערכות מערך שירותי הרווחה ופיתוח שירותים לתמיכה ישירה בבני המשפחה. צרכים אלו יקבלו מענה במרכז העירוני לתמיכה וטיפול במחלות הדמנציה. באופן אשר ינגיש לחולים, לבני משפחותיהם ולמטפלים, את כל הידע והמידע הדרושים לאורך שלבי המחלה, ואשר יקלו עליהם את התמודדות הנפשית, הרגשית והפיסית.

3.2.4.4 קו 4 מטרה 4: פיתוח גישת שירות לאזרח הוותיק

העלייה במספר האזרחים הוותיקים בעיר חולון לצד המדיניות העירונית להכללתם דורשת התייחסות מיוחדת להכשרת עובדי העירייה וחברות הבת להיענות מתאימה לאזרחים ותיקים. להיענות זו שני רבדים: ברובד הטכני מדובר בשיח סובלני, במידת הצורך מותאם לירידה בתפקוד של יכולת ניהול שיחה וכדומה. הרובד הערכי כולל הענות לצרכים החדשים והידועים של אזרחים ותיקים, הכללת בתוכניות עבודה ושילובם בכל התוכניות הכלליות (רב גילאיות).

יעדים לקו 4 מטרה 2

יעד 1: קידום אמנה עירונית לכל מחלקות העירייה וחברות הבת בתחום השירות לאזרחים ותיקים, הכללת בתוכניות עבודה.

יעד 2: הכשרת עובדי העירייה והחברות העירוניות בנושא שירות לאזרח הוותיק באמצעות יום עיון בנושא והפצת מידע רלוונטי.

אורי רוזביץ, 2014, מתוך התערוכה: "ישראל יוצאת לפנסיה" התחרות השנייה לקריקטורה הומוריסטית ע"ש פרידל שטרן ז"ל, וזיאון הישראלי לקריקטורה ולקומיקס, חולון

4.1 רקע

מדידה ובקרה על התכנית מאפשרות לנו לבחון האם אנו משיגים ועומדים ביעדי התכנית אותם הצבנו. בהכנת תכניות אב קיימת תמיד הסכנה כי התכנית תהפוך לספר יפה על המדף אשר לא נעשה בו שימוש. בעריית חולון אנו מאמינים כי תכניות האב מהוות בסיס ופלטפורמה לשינוי ועשייה מבוססי ידע, מידע ונתונים. על מנת שנדע האם אכן שאיפתנו לכתיבת תכניות אב שימושיות אכן מתבצעת אנו מצרפים פרק זה העוסק במדדים ובקרה.

המדידה של היעדים תתבצע אחת לשנה על מנת שניתן יהיה לראות מגמה, לבחון עמידה ביעדים ולבדוק את הרלוונטיות שדל היעדים אותם הצבנו ככל שאנו מתרחקים ממועד כתיבת התכנית.

4.2 מדדי בקרה לפי קווים

4.2.1 קו 1: להתבגר במקום Aging in place

4.2.1.1 מטרה 1: פיתוח מערך מידע ושירותים מסורתי וורטואלי חולוני לוותיקים לריכוז מידע וצרכים.

❖ מדדים ליעד 1 - הקמת אתר אינטרנט שירכז את שירותי המידע הקיימים ברמה עירונית וארצית.

- כמות הכניסות לאתר

- מספר הנושאים המוצגים באתר

- מספר השותפים להזנת האתר

❖ מדדים ליעד 2: יצירת רשת חברתית ומנגנוני תמיכה לוותיקים שתהווה מקור לייעוץ, תמיכה

הדדית, יצירת.

- מספר הפלטפורמות החברתיות לאזרחים ותיקים

- מספר הוותיקים הפעילים

- כמות המשתמשים (כניסות)

4.2.1.2 מטרה 2: המרחב הציבורי כ"בית": ראית המרחב הציבורי הפיזי כהמשך השטח הפרטי.

❖ מדדים ליעד 1: קידום פרוגרמה עירונית למבנים ושטחי ציבור ייעודיים לאזרחים ותיקים

- קיומה של פרוגרמה

- מספר השימושים שהפרוגרמה עוסקת בהם

❖ מדדים ליעד 2: פיתוח ושדרוג מקומות התכנסות בלתי פורמליים בשכונות בהן מתגוררים אזרחים

ותיקים.

- קיומה של תוכנית מסודרת הכוללת את מרב מקומות ההתכנסות

- מספר המקומות אשר שודרגו או פותחו
- ❖ מדדים ליעד 3: עיצוב מערכת הגנים והפארקים הקיימים על מנת ליצור מרחבים רב גילאים.
- קיום הגדרה מסודרת למושג מהו מרחב רב גלאי
- קיומה של תכנית עבודה לשדרוג הגנים הציבוריים בהתאם להגדרה של מרחב רב גלאי
- ❖ מדדים ליעד 4: הקמת סככות בתחנות אוטובוס
- מספר הסככות שהוקמו
- ❖ מדדים ליעד 5: עמעום תנועה
- קיומה של תכנית לעמעום תנועה

4.2.1.3 מטרה 3: עיר תומכת עירונית לאזרחים ותיקים

- ❖ מדדים ליעד 1: פיתוח סל שירותים ייחודי לאזרח וותיקים, ב-4 תחומים עיקריים: בריאות, בטחון, תחזוקה ואיכות חיים.
- כמות השירותים בכל אחד מהתחומים, ביחס לקיים היום.
- ❖ מדדים ליעד 2: חברותא- יצירת רשתות חברתיות ופעילות חברתית.
- כמות הפעילויות החדשות למפגשים חברתיים לוותיקים, מכל הסוגים (תרבות, ספורט וכדומה)
- ❖ מדדים ליעד 3: הכשרה לשימוש באינטרנט להספקת שירותים נוספים כגון תרבות ופנאי.
- מספר פעילויות להכשרת אזרחים ותיקים לשימוש באינטרנט
- מספר אנשים המשתתפים בפעילויות אלו
- ❖ מדדים ליעד 4: תמיכה וייעוץ להתאמת יחידות המגורים הפרטיות לצרכים המשתנים עם הזמן
- מספר יח"ד שנעזרו בתמיכה וייעוץ

4.2.1.4 מטרה 4: שיפור מערך התחבורה הציבורית

- ❖ מדדים ליעד 1: שינוי קווי מערכת התחבורה הציבורית הקיימת, כולל: סקר בין התושבים הוותיקים ונותני שירות לגבי צרכים ובעיות בתחבורה הציבורית.
- שינוי קווי תחבורה בהתאם לצרכי האזרחים הוותיקים
- ❖ מדדים ליעד 2: הקמת קו חלוני פנימי שישרת את הוותיקים לצרכים מקומיים
- פיתוח קו חלוני פנימי
- ❖ מדדים ליעד 3: קידום הפקת מפות קריאות של קווי אוטובוס כולל בתחנות אוטובוס+ "חלונית" (באמצעות החברה הציבורית האחראית על התחבורה הציבורית).
- קיומם של מפות קריאות ל קווי אוטובוס

4.2.2 קו 2: קידום ראייה בין גילאית ובין – תחומית

4.2.2.1 מטרה 1: יצירת תשתית להעברת מידע ותקשורת בין הארגונים השונים העוסקים בתחום אזרחים ותיקים.

- ❖ מדדים ליעד 1: הקמת מנגנון לשיתוף במידע וידע בנושא אזרחים ותיקים: ידע מקצועי, חדשות, גיוס משאבים/ קולות קוראים, תשתית מידע על מאפייני הוותיקים וצורכיהם.
  - מספר השותפים למנגנון
  - מספר מפגשים פנים אל פנים
- ❖ מדדים ליעד 2: הקמת מאגר פעולות ושירותים לאזרחים ותיקים קיימים ומתוכננים קול קורא הדדי בין הארגונים לשיתופי פעולה, בקשות למידע.
  - מספר עדכונים השנתיים של רשימת הפעילויות לאזרחים ותיקים

4.2.2.2 מטרה 2: מנגנון עירוני המיישם ראייה בין גלאית ובין תחומית

- ❖ מדדים ליעד 1: התאמת תוכניות העבודה של יחידות העירייה השונות לאזרחי הוותיקים
  - מספר היחידות העירוניות בעלות לפחות יעד אחד הנוגע לאזרחים ותיקים
- ❖ מדדים ליעד 2: פיתוח מודל כלכלי בין דורי לתמחור כניסות למערכת התרבות, החינוך והספורט העירוניים.
  - האם קיים מודל כלכלי פעיל בארגונים השונים

4.2.3 קו 3: אזרחות ותיקה פעילה Pro-Active Senior citizen

4.2.3.1 מטרה 1: פיתוח רשתות התנדבות ופעילות אזרחית

- ❖ מדדים ליעד 1: בנית תכנית השמה והכוונה להתנדבות עירונית רב גלאית ובין דורית.
  - קיום תוכנית התנדבות עירונית
  - מספר השמות מתנדבים
  - מספר מקומות התנדבות
- ❖ מדדים ליעד 2: הקמת פורום בעלי תפקידים בתחום ההתנדבות מכל יחידות העירייה וחברות הבת.
  - מספר מפגשים בשנה
- ❖ מדדים ליעד 3: לימודים למבוגרים במוסדות התרבות המקומיים.
  - מספר המוסדות המציעים לימודים למבוגרים

4.2.3.2 מטרה 2: הכוונה אישית של האזרח הוותיק למימון אפשרויות קיימות ולפיתוח קבוצות נוספות

- ❖ מדדים ליעד 1: לימודים למבוגרים במוסדות התרבות הקיימים

- מספר תוכניות לימודים לוותיקים ומבוגרים אחרים במוסדות התרבות בחולון
- מספר משתתפים
- ❖ מדדים ליעד 2: שילוב וותיקים במוסדות כמשתתפים, יזמים ומתנדבים במערכת הספורט, החינוך והתרבות.

- מספר הוותיקים המשתתפים במוסדות העירוניים לפי סוג השתתפות.

4.2.3.3 מטרה 3: פיתוח תחום תעסוקה לאזרחים ותיקים בחולון

- ❖ מדדים ליעד 1: פיתוח מודל עירוני לעידוד תעסוקה המבוסס על בנית מערכת שיתופי פעולה עם ארגונים אזרחים או ממשלתיים העוסקים בתחום זה.
  - קיומו של מודל עירוני
- ❖ מדדים ליעד 2: פיתוח מערך הכשרה בנושא תעסוקה לפנסיונרים הכולל הכשרות מקצועיות ופסיכולוגיות למעבר לשוק העבודה כפנסיונר.
  - מספר הכשרות וקורסים
  - מספר משתתפים
- ❖ מדדים ליעד 3: קידום השמה תוך ניתוב לצרכים ידועים במערכות ההשמה הממשלתיות והפרטיות עידוד עסקים להעסיק וותיקים
  - מספר השמות של אזרחים ותיקים לעבודה בשכר.

5.2.3.3 מטרה 3: מרכז לאזרחות וותיקה פעילה

- ❖ מדדים ליעד 1: פיתוח פרוגרמה רעיונית למטרות ותפקידי המרכז
  - קיום פרוגרמה
- ❖ מדדים ליעד 2: יצירת רשת שיתופי פעולה בין נותני השירות לאזרחים ותיקים בעיר ובמדינה.
  - מספר מפגשים שנתיים
- ❖ מדדים ליעד 3: פיתוח פרוגרמה למבנה תואם את תפקידי המרכז.
  - קיום פרוגרמה
- ❖ מדדים ליעד 4: הקמת מרכז ידע והכוונה.
  - קיום מרכז ידע והכוונה

4.2.4 קו 4: פיתוח מערך שירותים חדשני בהתאם למאפייני האזרחים הוותיקים

4.2.4.1 מטרה 1: פיתוח תפיסה רעיונית חדשה למועדונים חברתיים לאזרחים

❖ **מדדים ליעד 1:** תהליך משותף (של מספר ארגונים עירוניים וחברות בת) לבחינת ובנית מודל חדש למועדוני וותיקים.

• קיום תהליך בחינה משותף

• תוצר תהליך- מודל למועדון חברתי לותיקים

4.2.4.2 מטרה 2: התאמת שירותי מסחר פרטיים לצרכי הוותיקים

❖ **מדדים ליעד 1:** חשיפת העסקים הפרטיים למידע מקצועי בנושאת הנגשת העסק לותיקים כולל ונתונים אודות אוכלוסיית הוותיקים בעיר.

• קיום תוכנית הנגשת עסקים בעיר לותיקים

• מספר העסקים הפרטים שנחשפו לתחום

❖ **מדדים ליעד 2:** תו תקן עירוני לעסקים בעיר שהתאימו את העסק לצרכי הוותיקים, מבחינת נגישות, בטיחות, מגוון שירותים ומוצרים.

• מספר עסקים וותיקים מונגשים לותיקים

4.2.4.3 מטרה 3: פיתוח גישת שירות לאזרח הוותיק

❖ **מדדים ליעד 1:** קידום אמנה עירונית לכל מחלקות העירייה וחברות הבת בתחום השירות לאזרחים ותיקים, הכללת בתוכניות עבודה.

• קיום אמנה עירונית בנושא שירות לאזרחים ותיקים בעיריה

❖ **מדדים ליעד 2:** הכשרת עובדי העירייה והחברות העירוניות בנושא שירות לאזרח הוותיק באמצעות יום עיון בנושא.

• מספר עובדים אשר השתתפו בהכשרה בנושא שירות לאזרח הוותיק בחולון.